

תקון המעשים

ד. לשואלים¹⁰ על דבר תקון המעשים בימים אלו¹¹, היה רבנו מדרוך שיקבלו על עצמם

ארחות הלכה

10. יצוין שפעם בליל ערב יום הכפורים, לאחר שנפטר רבנו משואלים רבים שצבאו על פתחו, נענה לבני ביתו ואמר, ב"ה רבו כ"כ בדורנו מבקשי דבר ד' זו הלכה, ומדקדקים בכל פרט ופרט, ובפרט בהלכות חג בחר, אך ראו נא כי מכל השאלות שנשאלתי הלילה, לא עסקה אף אחת בהלכות תשובה, שהיא מצוות היום, ומי יתן ויתכשר דרא לעסוק בראוי גם במצוה זו שהלכותיה מרובות, ופוק חזי כמה טרחו ויגעו בה רבותינו הראשונים ושאר הקדמונים ז"ל, ואף חיברו עליה חיבורים מיוחדים, וא"כ כמה עלינו להתבונן ולעיין היטב לידע אופן קיומה כהלכתה. ¹¹ בסי' תר"ג ס"א כתב המחבר "אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזוהר", ועיי"ש במ"ב סק"א דאם אינו יכול לאפות בעצמו סגי בהכשרת התנור ע"י השלכת קיסם או ניפוח עיי"ש. וכאן המקום להעתיק רשימת חכ"א שליט"א העוסק בעניני הכשרות בארה"ב, והיא תוכן שיחתו של רבנו בביקור הנ"ל אצלו בחדשי חייו האחרונים, וז"ל: הצעתי לפני הגאון זצוק"ל שאלות וספיקות רבים בנוגע לעניני ביטול עכו"ם, ולאחר שראה שאינני חותר אחר קולא דוקא הסכים לענות לשאלותי, באופן כללי, וכה היו דבריו אלי, שנאמרו בכאב לב גדול ובהתרגשות עצומה: אומר לך שיטתי בכללות ענין ביטול עכו"ם בזמננו. הנה בדורותינו נתרבו נשואי התערובת ר"ל, בפרט בארה"ב, באופן שלא היה מעולם בכלל ישראל, ובודאי שומה עלינו לחקור ולפשפש איכה נהייתה הרעה הגדולה הזאת. אכן כבר גילו לנו חכמינו ז"ל להדיא שורש הדבר, ואמרו שהגורם לנשואין עם גויים ר"ל הוא אכילת פיתם וינם, כמבואר בגמ' ע"ז ל"ה ע"ב וטוש"ע סי' קי"ג, והנה תחת שישמרו בכל עוז על גזירות חז"ל הללו הורגלו בדורותינו לחתור ולחפש אחר כל מיני קולות בזה, אשר הם ודאי נגד רצון חז"ל, וגברה המכשלה כאשר נמשכו איזה מן המורים במדינות חז"ל להקל קולות גדולות ביותר [ורמו לי הגאון זצוק"ל שבודאי ידוע לי לאיזה קולא כוונתו, ונראה שנתכוין למה שהקילו דסגי בהדלקת מנורת חשמל או מנורת לייט בהתנור. הערת הרושם], סוף דבר אין אנו נזהרים לדאבוננו כראוי באלו הענינים, וראיה ברורה לזה הוא עצם המצב המחריר וה"טראגדיע" הלז של נשואי התערובת, שהורו לנו חז"ל בבירור שהגורם לזה הוא ביטול עכו"ם ויין נסך כנ"ל. והנה בכל פוזרות ישראל קמו אנשים נכבדים יראי ד' ורבים בפעולות גדולות ועצומות למניעת נשואי תערובת, אבל עדיין לא נושענו מן הצרה הגדולה הזאת, ויש לדעת כי הסיבה לכך היא כי בו בזמן שמתאמצים להציל הנפשות מלהטמע בין הגויים ר"ל, עדיין ממשיכים לאחוז בכל אותן קולות שהן ההיפך הגמור מרצון חז"ל בתקנותיהם. ולכן העצה היחידה לכך היא לילך מן הקצה אל הקצה, ולהחמיר עד מקום שידינו מגעת, ואע"פ שאנו בני אשכנז יוצאים ביד רמ"א ואיננו זזים מהוראותיו, עכ"ז בראית היא הצלת ישראל שנדחוק בשבילה ככל האפשר במה שהקיל הרמ"א, ונחמיר בכל עניני ביטול עכו"ם כמעט כשיטת הב"י [ולדוגמא נקט הגאון זצוק"ל ב' הלכות, הא' בהא דהקיל הרמ"א ביו"ד סי' קי"ג ס"ז בהדליק הנכרי את האש מאש של ישראל, שיש להחמיר דאם הבעיר הישראל אש קטנה ("פיילוט") מותר שידליק ממנה הנכרי תחת סיר אחד בלבד, אבל אם בא להדליק האש תחת סיר נוסף צריך הישראל להדליק שוב את האש הקטנה ("הפיילוט"), וכן על כל סיר וסיר. והב' בהא דהתיר הרמ"א בסי' קי"ב ס"י דסגי בהכשרת התנור פעם אחת אם לא יעמוד בלא היסק אפי' כמה ימים, דבזמננו עלינו להחמיר בדבר ולהכשיר רק מה שהונח כבר בתוך התנור בשעת ההכשר ותו לא. ועיין ערוך השלחן יו"ד סי' קי"ג סמ"ד דדברי הרמ"א הם לענין דיעבד]. ובאמת אם יתנו אחינו בני ישראל אל לבם ויבינו גודל הסכנה שיש בהקולות הללו, יתאמצו להעמיד ממונים ומשגיחים בכל מפעל ומפעל, שהיא התקנה הטובה ביותר, ואם אין זה באפשרי יעשו עכ"פ במדת האפשר. וסיים הגאון זצוק"ל ואמר לי,

להתחזק במשך השנה הבאה בדבר מסוים¹³ - שלהשערתם יוכלו לעמוד בו, ובפרט להוסיף בכוונת הלב בתפלה¹⁴ וברכות¹⁵.

דבר הלכה

יִסְפִּיק לומר קדושה עם הַיִּצּוֹר¹². מן הדברים שלעולם נריכים חיזוק כמאמר ד. לפי שהם מקרנים את האדם לצוראו, והם ז"ל צרכות (ל"צ ע"צ)¹⁶.

ארחות הלכה

אשריכם אם תצליחו לקיים העצות והגדרים הנכונים ברוח כוונתם האמיתית של חז"ל, ואם תמנעו בישול עכ"ם בין אחב"י היראים והחרדים לדבר ד', תצילו עי"ז את זרע בית ישראל הרחוקים משמירת התורה מלהטמע בין הגויים רח"ל, וגדול יהיה שכרכם מן השמים. ע"כ רשימת הדברים הנ"ל. ¹² שם. ועיין שו"ת צמח צדק חו"מ שער המלואים סי' י"א מש"כ בזה. ¹³ ולפעמים היה ממליץ להתחזק בשמירת זמנים קבועים לסדרי היום, שהוא יתד שהכל תלוי בו. והיה מרבה להתריע על כך, שאכילה בזמן קבוע ושינה בזמן קבוע וכן שאר סדרי היום, תועלתם רבה ונפלאה הן לישוב הדעת וצילותא דשמעתא והן לשמירת הזמן שלא יאבד חלילה לריק, והיה אומר: צורבים רבים הכרתי שהיו מוכשרים להתגדל לתפארת, אבל אי שמירת הזמנים היה בעוכריהם, ולא הצליחו (וראה הלי"ש תפלה פ"ה ארחות הלכה ציון 56). ומעודו שמר רבנו בדיקנות על זמנו וסדרי יומו, ובפרט כשקבע זמן מסוים עם זולתו, שאז דקדק מאד לשמור על השעה המדויקת, ודרש כן גם מאחרים. ¹⁴ ורגיל היה רבנו להשתטח באחד מימים אלו על קברי האבות ע"ה בחברון (והורגל בכך מקטנותו בהצטרפו עם אביו הגרח"ל ז"ל לשבות בחברון באחת משבתות חרש אלול בצוותא עם חכמי הקבלה משיבת שער השמים, ולאחר שנתחדש שם ישוב ישראל שב כמה פעמים לפקוד המקום בעשי"ת). ועיקר מקום תפלתו במערת המכפלה היה בפתח הארובה שב"אולם יצחק", המכוון ע"פ המסורת כנגד פתח מערת קבורת האבות, אך הוסיף לומר פרקי תהלים גם באולמות הקרויים ע"ש שאר האבות, וכן בפתח הבנין במקום שהיו רגילים להתפלל מלפנים, ובמקום המיוחס לקבורת הרמב"ן ז"ל. ¹⁵ רשימות. ובימים אלו (ובכל חודש אלול) למד רבנו בשערי תשובה לרבנו יונה ז"ל. ובשאר ימות השנה היה מעיין בשעת מנוחת הצהריים בספרי מוסר ויראה, כמסלת ישרים, של"ה, נפש החיים, לקוטי אמרים להגר"ז, אור ישראל, ועוד, וכמו כן בספרי דרוש כגון אפיקי יהודה ועוד (ואמר פעם בערוב ימיו למקורבו: ידוע הוא שרעיונות או סגנונות חדשים בכוחם לעורר הלב מחדש לעבודת ד', מבקש הנני איפוא תמיד ספרים חדשים להתחזק ולהתעורר על ידם). ובפרט היה הוגה רבות בספר יסוד ושורש העבודה (והתבטא פעם אודותיו: בצעירותנו היה ספר זה ה"רבי" שלנו), וז"ל גם לאחרים ללמוד ולהגות בו תמידין כסדרן. ופעם התנצל לפניו תלמיד שקשה הדבר לנהוג על פי הדרכות היסוד ושורש העבודה, כי פעמים רבות כותב הוא בקטע אחד של התפלה לבכות בכי רב ועצום ומיד בקטע שלאחריו כותב לאמרו בשמחה רבה ועצומה, וכדו'. וענה רבנו: אין עיקר כוונת היסוד ושורש העבודה לעצם הבכיה והשמחה, אלא שתהא התפלה (וכן עשיית המצוות וכל עניני העבודה) ב"חיות", כלומר שיהיו רעיוני והרגשי הלב מקושרים ואחוזים בתיבות התפלה, ואז ממילא מתעורר הבכי בקטעים המתאימים לו והשמחה בקטעים המתאימים לה, וכן בשאר ענינים. עכ"ד. ¹⁶ שם. ורגיל היה להטעים דבריו באמרו, הנה בין אדם לחברו אין מצוי כלל שישכח אדם ולא יזכור אם הודה לחברו או לאו, ואילו בברכות מצוי הדבר אצל רבים שאינם זוכרים אם ברכו בורא נפשות או לא וכדו', ואין זה אלא מפני חסרון שימת הלב והרגשת ההודאה כראוי, ולכן בדבר הזה עלינו להתחזק הרבה, כי מה פנים לו לאדם כשאומר דברי הודאה ולבו בל עמו. ופעם אמר לאחד משואלים אלו, הלא בשנה שעברה כבר יעצתיך להתחזק באמירת הברכות כראוי, ודבר זה יש בו כדי להוסיף